

Fritt
Bildningsarbete rf
FBA
Annegatan 12 A 18
00120 Helsingfors
sivistystyo.fi

Bildningsalliansen rf
(Intresseorganisation för fritt
bildningsarbete på svenska)
Georgsgatan 18
00120 Helsingfors
bildningsalliansen.fi

Centret för
internationell mobilitet
och internationellt
samarbete CIMO
Hagnäskajen 6
00530 Helsingfors
cimo.fi

Var femte
i Finland studerar
inom fritt
bildningsarbete.

Den finländska utbildningen har på senare år uppmärksammats i flera internationella utvärderingar om utbildning. I OECD:s vuxenutbildningsundersökning (PIAAC 2012) undersöktes vuxna personers grundläggande färdigheter i 24 olika länder. Läskunnigheten och numeriska färdigheter hos vuxna finländare konstaterades vara utmärkta. En viktig faktor som påverkar framgången vid sidan av det officiella utbildningssystemet är ett mångsidigt och omfattande fritt bildningsarbete. I den här broschyren beskrivs det fria bildningsarbetet i Finland. De över 300 läroanstalterna lockar varje år cirka en miljon människor, dvs. var femte person som är bosatt i Finland till frivilliga studier.

Broschyren är särskilt avsedd för de utbildningsexperter som vill lära sig mer om vuxenutbildning i Finland, till exempel i samband med besök eller gemensamma projekt. Det finns fem olika typer av läroanstalter inom fritt bildningsarbete: medborgarinstitut, folkhögskola, sommaruniversitet, studiecentral och idrottsutbildningscenter. Alla dessa får understöd av staten för sin verksamhet. En del av läroanstalterna är finskspråkiga och en del är svenskspråkiga. Alla läroanstaltsformer har en egen nationell takorganisation som ger mer information om läroanstalternas verksamhet.

Det fria bildningsarbetet regleras av en enhetlig lagstiftning, men den praktiska verksamheten kan variera mycket mellan olika läroanstalter beroende på placeringsort och idé- och värdegrund. Även de ekonomiska och kulturella särdragen inom regionerna ger sin egen prägel på verksamheten hos läroanstalter inom det fria bildningsarbetet. En läroanstalt inom fritt bildningsarbete kan även ha tillstånd att ordna allmänbildande utbildning eller yrkesutbildning.

!

"Education is to be considered the most important competition factor for a small nation."

Timo Toiviainen,
vuxenutbildningsforskare, generalsekreterare för
Fritt bildningsarbete
1987–2000

12
läroanstalter

Studiecentralerna rf:
opintokeskukset.fi

”

Jaana, 31, verksamhetsledare för en liten medborgarorganisation

deltog i en nätkurs i ledning av frivilligverksamhet som studiecentralen ordnade:

”Jag kunde studera flexibelt hemifrån kvällstid. Jag följde med videoföreläsningar, diskuterade med andra organisationsaktiva och fick feedback på uppgifterna. Jag lärde mig av andras erfarenheter och fick mycket nyttig information och idéer att använda för att effektivisera frivilligverksamheten inom vår förening.”

Studiecentralerna är den tredje sektorns (organisationers) läroanstalter, som drivs av medborgarorganisationer, partier eller fackförbund.

Verksamheten är i huvudsak riktad mot frivilliga och aktiva organisationsaktörer. Arbetsformerna är kurser, föreläsningar och seminarier samt studiecirklar som verkar som grupper för kamratinläring. Större delen av utbildningen äger rum kvällstid eller under veckoslut i t.ex. organisationernas lokaler.

Studiecentralerna erbjuder mångsidig utbildning som stärker ett aktivt medborgarskap och demokrati och som hjälper deltagarna att verka fullvärdigt och aktivt som medlemmar i samhället, särskilt på gräsrotsnivå.

Utbildningen anordnas flexibelt på olika håll i landet, där som studerandena befinner sig. En allt större del av studierna genomförs på nätet. På så sätt kan man snabbt svara upp mot nya utbildningsbehov.

IDROTTSUTBILDNINGSCENTER

11

idrotts-
institut

3

motions-
institut

Idrottsinstitutsföreningen
Urheiluoipistojen yhdistys ry:
urheiluoipistot.fi

”

**Katri, 52,
kontorsanställd**

deltog i en kurs i välmående
på ett idrottsinstitut under ett
veckoslut:

”Jag åkte på kursen med tre
jobbkompisar. På programmet
fanns mångsidiga handledda
idrottslektioner. På en stav-
gångstur i institutets fantas-
tiska landskap beslöt jag med
mina kompisar att börja motio-
nera regelbundet! Vi lärde oss
även nya saker om näring och
fick handledning i sunda lev-
nadsvanor. På kursen fick jag in-
spiration att prova på nya mo-
tionsgrenar och att göra mina
levnadsvanor sundare.”

Idrottsutbildningscentren har till uppgift
att ordna utbildning som främjar mo-
tionsintresse, välfärd och hälsa för hela
befolkningen. En del av läroanstalterna
är nationella idrottsinstitut och en del är
regionala motionsinstitut.

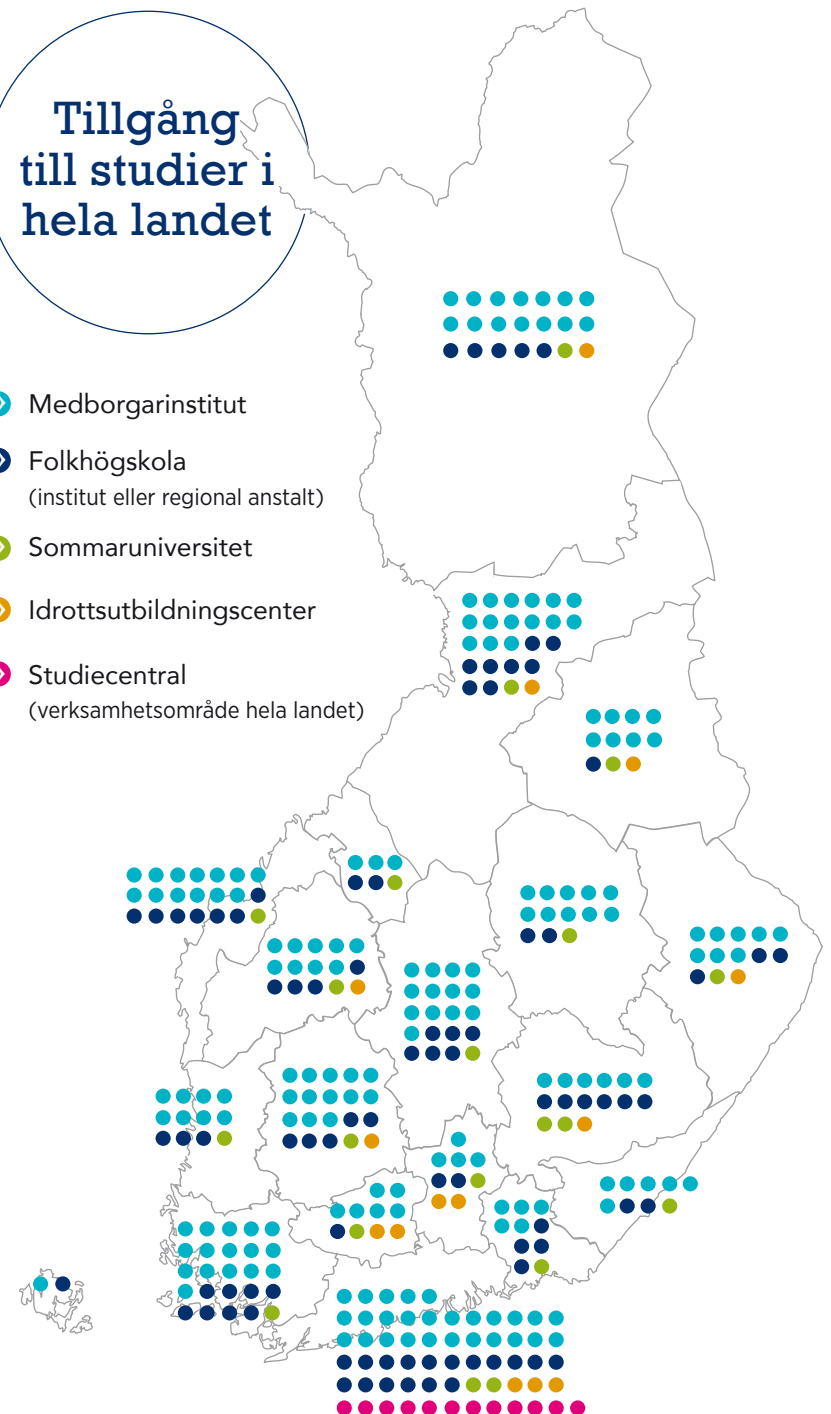
Kurserna inom det fria bildningsarbetet
koncentreras till 3-5 dygn långa kurser
inom konditions- och hälsomotion, mo-
tionsläger för barn och ungdomar samt
familjekurser.

Läroanstalterna anordnar även grund-
kurser i idrottsinstruktion som pågår i
en termin och vars syfte är att stärka
deltagarnas motions- och instruktions-
färdigheter, inspirera till en motions-
och hälsoinriktad livsstil samt förbereda del-
tagarna till studier inom idrottsområdet.

Dessutom anordnas idrottsutbildning
som tjänar organisations- och fören-
ingsverksamhet, träningsverksamhet,
grundläggande yrkesutbildning och fort-
bildning samt utbildningstjänster riktade
mot företag.

Tillgång
till studier i
hela landet

- » Medborgarinstitut
- » Folkhögskola
(institut eller regional anstalt)
- » Sommaruniversitet
- » Idrottsutbildningscenter
- » Studiecentral
(verksamhetsområde hela landet)

Särdrag inom fritt bildnings- arbete

DET FRIA BILDNINGSGRUPPENS SYFTEN OCH MÅL

”Det fria bildningsarbetet syftar till att utifrån principen om livslångt lärande anordna utbildning som stöder sammanhållningen och jämlikheten i samhället samt ett aktivt medborgarskap.”

(1 § i lagen om fritt bildningsarbete 632/1998)

Läroanstalterna har en stor frihet och självbestämmanderätt: de ställer själva upp sina mål, planerar sitt undervisningsprogram och väljer sin personal.

Utbildningen är öppen för alla oavsett ålder eller utbildningsbakgrund och den är vanligtvis icke-formell, dvs. utbildningen siktar inte mot en examen.

Studierna är frivilliga och målet är att öka individens egna kunskaper och färdigheter samt att bidra till självutveckling.

Lärarna arbetar antingen i huvudsyssla eller som timlärare. I vissa läroanstaltsformer finns även frivilliga handledare och kamrathandledare. I Finland är det möjligt att specialisera sig på vuxenutbildning i samband med lärarutbildning som ges vid universitet.

Nätverket av läroanstalter inom det fria bildningsarbetet täcker hela landet och sträcker sig från städer till glesbygden.

Sommaruniversiteten är lokala läroanstalter som i huvudsak är verksamma i städer. De har 31 ständiga byråer och undervisning på 110 orter. Deras verksamhet betonas öppen universitetsundervisning och kompetens- och bildningsbehov inom området. Sommaruniversitetens utbildning erbjuder en möjlighet till både personlig och yrkesmässig utveckling.

En viktig målgrupp är den högskoleutbildade befolkningen inom området. Utbildningen är dock öppen för alla, oavsett ålder och utbildningsbakgrund. Undervisningen pågår året runt, den är kursformad och kortvarig.

Sommaruniversiteten har ett nära samarbete med högskolor och andra läroanstalter. De erbjuder en mängd olika tvärvetenskapliga program inom till exempel kulturstudier, konst, finska språket och kulturen, Europastudier, pedagogik, miljöforskning och hälso- och socialvetenskaper.

Dessutom anordnar sommaruniversiteten fortbildningskurser, publikföreläsningar, regionala seminarier och kulturevenemang samt verksamhet inom tredje ålderns universitet.

20

läroanstalter

Finlands
sommaruniversitet rf
kesayliopistot.fi

”

**Sanni, 42,
ekonomie magister**

deltog i kursen *Chefsarbete och ledarskap* (5 studiepoäng):

”Sommaruniversitet är en utmärkt plats att studera på vid sidan om arbetet. De högklassiga lärarna och den avslappnade stämningen skapar en trevlig studieatmosfär.”

77
läroanstalter

Finlands
Folkhögskolförening rf:
folkhogskolor.fi

”

Teemu, 20

studerade ett år på folkhögskolans *spelproduktionslinje*:

”Folkhögskoleåret förändrade mitt liv. Nu vet jag vad jag vill göra i framtiden! Året på campus gav mig också många nya vänner som jag fortfarande har kontakt med.”

Folkhögskolorna anordnar allmänbildande studielinjer (t.ex. konst, språk, pedagogik, teologi) i 87 anstalter. Heltidsstudier pågår i ett läsår. Under året kan studerandena repetera skolämnen, sätta sig in i specialbranscher och prova på ett nytt sätt att studera.

Många studieinriktningar inom folkhögskolan är förberedande för fortsatta studier och de studerande deltar i öppna högskolestudier som senare kan utnyttjas vid högskolestudier.

Folkhögskolorna erbjuder förutom studier inom fritt bildningsarbete även yrkesutbildning och grundskolestudier. Dessutom anordnar de utbildning som kompletterar de grundläggande studierna (s.k. ”tiondeklass”), som är avsedd för att höja vitsorden från grundskolan.

Folkhögskolorna är internatskolor. Internatboende och små undervisningsgrupper skapar en studiegemenskap. På folkhögskolor kan studerandena utveckla sig själva och sina arbetslivsfärdigheter, bli självständiga och få vänner. En folkhögskola kan även vara en lämplig plats för personer som vill ha ett avgångsbetyg från grundskolan, planerar fortsatta studier eller håller ett sabbatsår.

I fråga om bakgrundsorganisation kan folkhögskolorna delas in i fyra grupper: ideologiskt obundna, kristliga, samhälleliga och specialhögskolor.

Det fria bildningsarbetet har alltid SVARAT UPP MOT SAMHÄLLELIGA BEHOV

Grunden för det nuvarande nätverket av läroanstalter inom det fria bildningsarbetet i Finland skapades vid sekelskiftet mellan 1800- och 1900-talet, före landets självständighet. Då var Finland fortfarande en autonom del av kejsardömet Ryssland, och i takt med att självständighetssträvandena framskred ansågs en höjning av befolkningens utbildningsnivå vara allt viktigare. De första folkhögskolorna erbjöd allmänbildande utbildning och yrkesutbildning till unga vuxna på landsbygden. Arbetarinstitutionen (numera medborgarinstitutionen) var till en början avsedda för städernas befolkning. I arbetar- och ungdomsföreningar var studiecirklar en viktig verksamhetsform.

Sedan denna tidsperiod har det fria bildningsarbetet utgjort en del av det finländska utbildningssystemet. Det fria bildningsarbetet har alltid följt den samhälleliga utvecklingen och svarat upp mot behoven i varje tidsperiod. Därför har den numera en mängd olika strukturer och verksamhetsformer.

Modeller och influenser har även hämtats utanför landets gränser. Folkhögskolornas förebild fanns i Danmark, medan modellen för studiecirkelverksamheten inom olika organisationer kom från Sverige. Det finns gemensamma drag i de nordiska vuxenutbildningssystemen, men varje land har utvecklat ett eget, unikt system.

STATEN STÖDJER STUDIER INOM FRITT BILDNINGARBETE

Statsandelen täcker i snitt hälften av kostnaderna för läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet. Läroanstaltens ägare och studerandena svarar för den resterande delen. Statsandelen bestäms i enlighet med lagen om fritt bildningsarbete (1998). Undervisnings- och kulturministeriet fastställer en årlig högsta utbildningsvolym för läroanstalten, som läroanstaltens statsandel grundar sig på. Ministeriet utfärdar även anvisningar för läroanstalter inom fritt bildningsarbete och fastställer tillsammans med läroanstalter särskilda utvecklingsteman, för vilka extra finansiering kan ansökas.

Vilka deltar i studier inom fritt bildningsarbete?

Det fria bildningsarbetet är i huvudsak avsett för den vuxna befolkningen. Personer i alla åldrar och från alla sociala grupper deltar i utbildningen. Majoriteten av studerandena vid sommaruniversitet och medborgarinstitut är kvinnor, för vilka självutveckling är en viktig del av livet. Även kurser riktade till barn och ungdomar erbjuds.

Det fria bildningsarbetet är även en betydande anordnare av utbildning för vuxna invandrare. Enligt en enkät som genomfördes 2015 har över 80 procent av läroanstalterna invandrarstuderande. Läroanstalter inom det fria bildningsarbetet anordnar integrationsutbildning riktad mot invandrargrupper. Dessutom studerar vuxna med invandrarbakgrund på alla öppna kurser tillsammans med infödda finländare.

Det fria bildningsarbetet erbjuder utbildning även till unga invandrare. Specialgrupper utgörs av invandrare under 25-år samt ensamkommande 16-17-åriga asylsökande.

Det fria bildningsarbetet utvecklas genom internationellt samarbete

Det fria bildningsarbetet har skapat internationella nätverk sedan början. Det nordiska samarbetet och utvecklingssamarbetet har hört till vissa läroanstalters verksamhet under flera årtionden. Europeiska unionens utbildningsprogram förde det internationella samarbetet inom räckhåll för praktiskt taget alla läroanstalter inom det fria bildningsarbetet. Finländarna har deltagit aktivt i EU:s utbildningsprogram och i det nordiska Nordplus-programmet.

Medborgarinstituten är den största läroanstaltsformen i Finland. Undervisningen anordnas i alla kommuner, och en av huvudprinciperna för verksamheten är att utbildningen ordnas nära människorna. Verksamheten äger ofta rum i kommunala lokaler, till exempel skolor och fritidscenter.

Oftast erbjuds kurser i konstämnen, handarbete och musik, språk- och litteraturstudier, huslig ekonomi, motion och datateknik samt samhällsliga ämnen. Undervisning anordnas för alla åldersklasser.

Ett medborgarinstitut kan benämnas medborgarinstitut, arbetarinstitut, institut eller vuxeninstitut.

Medborgarinstituten svarar upp mot det lokala och regionala bildningsbehovet. Feedbacken från studerandena används vid planeringen av nya kurser, och på detta sätt kan studeranden påverka utbildningserbjudandet.

Vid sidan av fritt bildningsarbete anordnar medborgarinstituten öppen universitetsutbildning samt skraddarsydd beställningsutbildning för kommuner och företag.

185
läroanstalter

Medborgarinstitutens
Förbund rf:
kansalaisopisto.fi

Juha, 45,
ekonomidirektör

taking part in a course
studerar på kursen "Enkel och hälsosam husmanskost" vid ett medborgarinstitut.

"Jag kom till medborgarinstitutet för att få en motvikt till mitt hektiska arbete. Jag har fortfarande flera årtionden kvar i arbetslivet och jag vill ta hand om min kropp och mitt sinne. Jag har fått nya vänner från mitt grannskap och kunnat utmana mig själv på ett nytt sätt."